

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

14 päivänä maaliskuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Direktiivi 93/13/ETY – 1 artiklan 2 kohta – 6 artiklan 1 kohta – Valuuttamääräinen lainasopimus – Valuuttakurssierotus – Pätemättömäksi todetun kohtuuttoman ehdon korvaaminen lain säännöksellä – Valuuttakurssiriski – Sopimus pysyy voimassa kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen – Kansallinen laintulkinnan yhdenmukaistamisjärjestelmä

Asiassa C-118/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Budai Központi Kerületi Bíróság (Budan piirioikeus, Budapest, Unkari) on esittänyt 9.1.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 7.3.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Zsuzsanna Dunai

vastaan

ERSTE Bank Hungary Zrt.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Prechal (esittelevä tuomari) sekä tuomarit F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- ERSTE Bank Hungary Zrt., edustajanaan T. Kende, ügyvéd,
- Unkarin hallitus, asiamiehenään M. Z. Fehér,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
- Euroopan komissio, asiamiehinään A. Tokár ja A. Cleenewerck de Crayencour,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.11.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: unkari.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee 30.4.2014 annetun tuomion Kásler et Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) tuomiolauselman 3 kohdan, Euroopan unionille korkeatasoisen kuluttajansuojan turvaamiseksi annetun toimivallan ja niiden unionin oikeuden peruseriaatteiden tulkintaa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta lain edessä, syrjintäkieltoa, tehokasta oikeussuojaa tuomioistuimessa ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty riita-asiassa, jossa vastakkain ovat Zsuzsanna Dunai ja ERSTE Bank Hungary Zrt. (jäljempänä pankki) ja jossa on kyse sellaisen sopimusehdon väitetystä kohtuuttomuudesta, jonka mukaan ulkomaan valuutassa määriteltyyn lainaan perustuvia varoja luovutettaessa sovellettava vaihtokurssi perustuu pankin soveltamaan ostokurssiin, kun taas lainaa lyhennettäessä vaihtokurssi perustuu myyntikurssiin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 93/13/ETY

- 3 Kuluttajasopimusten kohtuuttomista sopimusehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) johdanto-osan 13 ja 21 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”jäsenvaltioiden lakien ja asetusten, joissa suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuluttajasopimusten ehdot, osalta oletetaan, että ne eivät sisällä kohtuuttomia ehtoja; tämän vuoksi ei ole tarpeen saattaa tämän direktiivin säännöksiä koskemaan ehtoja, joissa heijastuvat pakolliset lait tai asetukset, tai niiden kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, periaatteet tai määräykset; tässä suhteessa 1 artiklan 2 kohdan ilmaisu ’pakolliset lait ja asetukset’ kattaa myös ne säännöt, joita lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun muusta järjestelystä ei ole sovittu,

– –

jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta vältettäisiin kohtuuttomien ehtojen esiintyminen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa; jos tällaisia ehtoja kuitenkin esiintyy sopimuksissa, ne eivät sido kuluttajaa, ja sopimus sitoo edelleen osapuolia samoin ehdoin, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja”.

- 4 Direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin säännökset eivät koske pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja eikä kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, määräyksiä tai periaatteita, varsinkaan liikenteen alalla.”

- 5 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

6 Direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksetekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.

2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyyttä eikä vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

7 Direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

8 Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

Unkarin oikeus

Perustuslaki

9 Unkarin perustuslain (Alaptörvény) 25 §:n 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kúria (ylin tuomioistuin, Unkari) varmistaa – – tuomioistuinten lain soveltamisen yhtenäisyyden ja antaa tuomioistuimia sitovia yhdenmukaistamiskäytäntöjä.”

DH 1 -laki

10 Rahalaitosten kuluttajien kanssa tekemiä lainasopimuksia koskevissa asioissa annettuihin Kúrian yhdenmukaistamiskäytäntöihin liittyvistä eräistä kysymyksistä vuonna 2014 annetun lain nro XXXVIII (Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény, jäljempänä DH 1 -laki) 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tätä lakia sovelletaan kuluttajien kanssa 1.5.2004 alkaen aina tämän lain voimaantuloon saakka tehtyihin lainasopimuksiin. Tätä lakia sovellettaessa käsitteellä ’kuluttajan kanssa tehty lainasopimus’ tarkoitetaan mitä tahansa rahalaitoksen ja kuluttajan välillä tehtyä valuuttamääräistä luotto- tai lainasopimusta (joka on sidottu ulkomaan valuuttaan tai määriteltä ulkomaan valuutassa ja jonka lyhentäminen tapahtuu Unkarin forintissa) tai forinttimääräistä luotto- tai lainasopimusta tai rahoitusleasingsopimusta, johon sisältyy 3 §:n 1 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun ehdon kaltainen vakimuotoinen sopimusehto tai mikä tahansa muu tällainen sopimusehto, josta ei ole neuvoteltu erikseen.”

11 DH 1 -lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehto – erikseen neuvoteltuja ehtoja lukuun ottamatta – on pätemätön, jos sen mukaan rahalaitos määrää ostokurssin soveltamisesta laina- tai rahoitusleasingsopimuksen kohteen hankintaa varten tarkoitettuja varoja luovutettaessa, kun velan lyhennyksiin sovelletaan myyntikurssia tai jonkin muun tyyppistä vaihtokurssia kuin se, jota sovellettiin varoja luovutettaessa.

2. Edellä 1 momentissa tarkoitettun pätemättömän sopimusehdon sijasta sovelletaan, ellei 3 momentin säännöksistä muuta johdu, Unkarin keskuspankin kyseiselle valuutalle virallisesti vahvistamaa valuuttakurssia sekä varoja luovutettaessa että velkaa lyhennettäessä (maksuerät sekä valuuttamääräiset kustannukset, kulut ja palkkiot mukaan luettuina).”

12 DH 1 -lain 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Mikäli kuluttajan kanssa tehtyyn lainasopimukseen sisältyy oikeus muuttaa sopimusta yksipuolisesti, kohtuuttomiksi katsotaan – erikseen neuvoteltuja ehtoja lukuun ottamatta – sopimusehdot, jotka mahdollistavat korkotason, kulujen tai palkkioiden korottamisen yksipuolisesti – –.

2. Edellä 1 momentissa tarkoitettut sopimusehdot ovat pätemättömiä, mikäli rahalaitos ei ole pannut vireille siviilioikeudellista riita-asiaa – – tai jos tuomioistuim on hylännyt kanteen tai päättänyt asian käsittelyn, lukuun ottamatta tapauksia, joissa kyseisen sopimusehdon osalta on mahdollista panna vireille riita-asia – – mutta vireillepanoa ei ole tapahtunut, tai jos asia on pantu vireille, tuomioistuin ei ole todennut sopimusehtoa 2a momentin nojalla pätemättömäksi.

2a. [Edellä] 1 momentissa tarkoitettu ehto on pätemätön, jos tuomioistuin on todennut sen tilitystä koskevan erityislain nojalla pätemättömäksi menettelyssä, jonka valvontaviranomainen on pannut vireille yleisen edun turvaamiseksi.

3. Edellä 2 ja 2a momentissa tarkoitetuissa tapauksissa rahalaitoksen on suoritettava kuluttajan kanssa erityislainalla säädetyn menettelyn mukainen tilitys.”

DH 2 -laki

13 Rahalaitosten kuluttajien kanssa tekemiä lainasopimuksia koskevissa asioissa annettuihin Kúrian yhdenmukaistamisratkaisuihin liittyvistä eräistä kysymyksistä vuonna 2014 annetussa laissa nro XXXVIII vahvistetuista tilitystä koskevista ja eräistä muista säännöksistä vuonna 2014 annetun lain nro XL (Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény, jäljempänä DH 2 -laki) 37 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tämän lain soveltamisalaan kuuluvien sopimusten osalta sopimuspuolet voivat vaatia tuomioistuimessa sopimuksen tai joidenkin sopimusehtojen (osittainen pätemättömyys) pätemättömyyden toteamista – pätemättömyyden perusteista riippumatta – vain siinä tapauksessa, että he vaativat samalla pätemättömyyden oikeudellisten seurausten määrittämistä (eli sopimuksen pätevyys tai tehokkuuden toteamista tuomion antamishetkeen asti). Mikäli tällaista vaatimusta ei ole esitetty – ja virheiden korjaamiseen on annettu mahdollisuus, mutta sitä ei ole käytetty –, kannetta ei oteta tutkittavaksi, eikä asiakysymystä voida ratkaista. – – Mikäli osapuolet ovat pyytäneet määrittämään sopimuksen kokonaan tai osittain pätemättömäksi toteamisesta johtuvat oikeudelliset

seuraukset, heidän on myös ilmoitettava, mitä oikeudellista seurausta tuomioistuimen on sovellettava. Oikeudellisten seurausten soveltamisen osalta osapuolten on esitettävä nimenomainen ja määrällisesti ilmaistu vaatimus, joka sisältää myös heidän välillään tehdyn tilityksen.”

DH 3 -laki

- 14 Tietyistä kuluttajien kanssa tehtyjen lainasopimusten valuutan muuntamiseen liittyvistä kysymyksistä ja niiden korkoja koskevista säännöistä vuonna 2014 annetun lain nro LXXVII (az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény, jäljempänä DH 3 -laki) 10 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kuluttajan kanssa tehdyn valuuttamääräisen tai valuuttaan perustuvan kiinnelainasopimuksen velkojana olevan rahalaitoksen on [DH 2 -lain] mukaisesti tilitysvelvollisuuden noudattamiselle asetetussa määräajassa muunnettava forinttimääräiseksi lainaksi valuuttamääräiseen tai valuuttaan perustuvaan kuluttajan kanssa tehtyyn kiinnelainasopimukseen perustuva velka tai kyseiseen sopimukseen perustuva kokonaisvelka (valuutassa perittävät korot, kulut, palkkiot ja kustannukset mukaan luettuina) soveltaen [DH 2 -lain] mukaisesti tehtyä tilitystä. Muuntamisessa käytetään seuraavista kahdesta kurssista sitä, joka on viitepäivänä kuluttajan kannalta suotuisampi:

- a) Unkarin keskuspankin kyseiselle valuutalle ajanjaksolla 16.6.2014–7.11.2014 virallisesti vahvistamien vaihtokurssien keskiarvo tai
- b) Unkarin keskuspankin kyseiselle valuutalle 7.11.2014 virallisesti vahvistama vaihtokurssi.”

- 15 DH 3 -lain 15/A §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen pätemättömyyden (tai osittaisen pätemättömyyden) toteamiseksi tai pätemättömyydestä johtuvien oikeudellisten seurausten määrittämiseksi vireille pannuissa ja vireillä olevissa menettelyissä on sovellettava tämän lain säännöksiä forinteiksi muuntamisesta myös valuuttamääräiseen lainasopimukseen tai valuuttaan perustuvaan lainasopimukseen perustuvan kuluttajan velan määrään, joka lasketaan [DH 2 -lain] mukaisesti tehdyn tilityksen perusteella.

2. Kuluttajalle tilityksen viitepäivänä forinttimääräisenä ilmoitetusta velasta vähennetään summa, jonka kuluttaja on maksanut takaisin tuomion antamispäivään mennessä.

3. Mikäli kuluttajan kanssa tehty lainasopimus todetaan päteväksi, [DH 2 -lain] nojalla toimitetun tilityksen mukaiset, sopimukseen perustuvat osapuolten oikeudet ja velvollisuudet on vahvistettava tämän lain säännösten mukaisesti.”

Luottolaitoksista annettu laki

- 16 Luotto- ja rahoituslaitoksista vuonna 1996 annetun lain nro CXII (hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény; jäljempänä luottolaitoksista annettu laki) 213 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kulutus- tai asuntoluottoa koskeva sopimus, jossa ei mainita

– –

- c) sopimukseen liittyvien kustannusten kokonaismäärää, korkoja, lisäkuluja ja näiden prosentteina ilmaistua vuosittaista arvoa,

--

on pätemätön.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 17 Zsuzsanna Dunai teki 24.5.2007 pankin kanssa sopimuksen Sveitsin frangeissa (CHF) määritellystä lainasta. Linaan perustuvat varat piti kuitenkin tämän sopimuksen perusteella luovuttaa Unkarin forintteina (HUF) soveltamalla pankin kyseisenä päivänä vahvistamaan ostokurssiin perustuvaa CHF-HUF vaihtokurssia, minkä mukaisesti varoja luovutettiin 14 734 000 HUF:ia, koska Sveitsin frangeissa lainan määräksi muodostui 115 573 CHF. Sopimuksessa määrättiin myös, että lainan lyhennykset suoritettaisiin Unkarin forinteissa niin, että niihin sovellettava vaihtokurssi olisi kuitenkin pankin vahvistama myyntikurssi.
- 18 Kyseessä olevien valuuttojen vaihtokurssin vaihteluihin liittyvän riskin, joka toteutui Unkarin forintin arvon laskiessa suhteessa Sveitsin frangiin, kantoi Dunai.
- 19 Koska pääasian asianosaiset olivat tehneet asiassa kyseessä olevan sopimuksen notaarin vahvistamalla asiakirjalla, sopimus voitiin katsoa jo pelkästään velallisen laiminlyönnin perusteella ulosottoperusteeksi ilman minkäänlaista Unkarin tuomioistuimissa toimitettavaa oikeudenkäyntimenettelyä.
- 20 Notaari määräsi 12.4.2016 pankin vaatimuksesta sopimuksen pakkotäytäntöönpanosta. Dunai vastusti pakkotäytäntöönpanoa ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vedoten sopimuksen pätemättömyyteen sillä perusteella, että luottolaitoksista annetun lain 213 §:n 3 momentin c kohdan vastaisesti siinä ei ollut mainintaa varoja luovutettaessa sovellettavan vaihtokurssin ja lainaa lyhennettäessä sovellettavan vaihtokurssin välisestä erotuksesta.
- 21 Pankki vaati kantajan vastaväitteiden hylkäämistä.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Unkarin lainsäätäjä antoi vuonna 2014 useita lakeja valuuttamääräisistä lainasopimuksista sellaisen yksityisoikeudellisten säännösten yhdenmukaista tulkintaa koskevan ratkaisun mukaisesti, jonka Kúria (ylin tuomioistuin, Unkari) oli antanut 30.4.2014 annetun tuomion Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) johdosta perustuslain 25 §:n 3 momentin perusteella. Tässä ratkaisussa Kúria oli todennut sopimattomiksi muun muassa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen lainasopimukseen otetut ehdot, joiden mukaan varoja luovutettaessa sovelletaan ostokurssia ja lainaa lyhennettäessä myyntikurssia.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan näissä laeissa, joita sovelletaan pääasiaan, säädetään muun muassa sellaisten ehtojen poistamisesta tällaisista sopimuksista, jotka antavat pankille mahdollisuuden soveltaa omia valuutan osto- ja myyntikurssejaan, ja näiden korvaamisesta Unkarin keskuspankin kyseiselle valuutalle vahvistamalla virallisella vaihtokurssilla. Näiden lainsäädäntötoimien johdosta näihin kursseihin perustuva eri vaihtokurssien välinen erotus poistui.
- 24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että tämän ad hoc -lainsäädännön vuoksi asiaa käsittelevä tuomioistuin ei enää voi todeta ulkomaan valuutassa määriteltyä lainasopimusta pätemättömäksi, sillä kyseinen lainsäädäntö poistaa tilanteen, johon pätemättömyys perustui, mistä seuraa, että sopimus ja kuluttajan velvollisuus kantaa valuuttakurssiriskistä johtuva taloudellinen rasitus pysyvät voimassa. Koska kuluttaja on halunnut vapautua juuri tästä velvoitteestaan nostamalla kanteen pankkia vastaan, olisi hänen etujensa vastaista, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaisi mainitun sopimuksen päteväksi.

- 25 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on selvää, että Unkarin lainsäätäjä on tarkoituksellisesti muuttanut lainasopimusten sisältöä tavalla, joka vaikuttaa tällaisia asioita käsittelevien tuomioistuinten ratkaisuihin pankeille suotuisalla tavalla. Se pohtii, onko tämä sen tulkinnan mukaista, jonka unionin tuomioistuin on vahvistanut direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdasta.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa niiden ratkaisujen osalta, joita Kúria voi antaa yksityisoikeudellisten säännösten yhdenmukaista tulkintaa varten ja joiden joukossa on muun muassa 16.12.2013 annettu ratkaisu nro 6/2013 PJE, jonka perusteella ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on todettava pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset lainasopimukset päteviksi, että menettelyssä, jossa Kúria antaa tällaisia ratkaisuja, ei turvata oikeutta muutoksenhakuun lailla perustetussa tuomioistuimessa eikä noudateta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksia. Vaikka näiden ratkaisujen antamismenettely ei ole kontradiktoriaalinen, ne sitovat tuomioistuinta, joiden käsiteltävänä on riita-asioita kontradiktoriaalisessa menettelyssä.
- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tässä yhteydessä Venetsian komission 90. täysistunnossaan – joka pidettiin Venetsiassa (Italia) 16.–17.3.2012 – tuomareiden oikeudellisesta asemasta ja palkkauksesta vuonna 2011 annetusta laista nro CLXII ja Unkarin tuomioistuinten organisaatiosta ja hallinnosta annetusta vuoden 2011 laista nro CLXI antaman lausunnon 69–75 kohtaan, joista ilmenee, että Unkarissa tässä ”yhdenmukaistamismenettelyssä” annetut ratkaisut ovat arveluttavia perusoikeuksien kannalta.
- 28 Budai Központi Kerületi Bíróság (Budapestin piirikoulu, Budapest, Unkari) päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko unionin tuomioistuimen [30.4.2014 antaman tuomion Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)] [tuomiolauselman] 3 kohtaa tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi korjata elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen sopimusehdon pätemättömyyden myös silloin, kun sopimuksen voimassa pitäminen on kuluttajan taloudellisten intressien vastaista?
 - 2) Soveltuuko jäsenvaltion parlamentin menettely, jossa se säätämällänsä lailla muuttaa samantyyppisiä yksityisoikeudellisia kuluttajasopimuksia, yhteen Euroopan unionille korkeatasoisen kuluttajansuojan turvaamiseksi myönnetyn toimivallan ja niiden unionin oikeuden perusperiaatteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta lain edessä, syrjintäkieltoa, tehokasta oikeussuojaa ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin?
 - 3) Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, soveltuuko jäsenvaltion parlamentin menettely, jossa se säätämällänsä lailla muuttaa valuuttamääräisten luottosopimusten eri osia kuluttajien suojaamiseksi mutta aiheuttaa tällä menettelyllä kuluttajien perusteltujen etujen vastaisen vaikutuksen, koska luottosopimus pysyy voimassa muutosten jälkeen ja koska kuluttajalla on velvollisuus edelleen kantaa kurssivaihteluista aiheutuva riski, yhteen Euroopan unionille korkeatasoisen kuluttajansuojan turvaamiseksi myönnetyn toimivallan ja niiden unionin oikeuden perusperiaatteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta lain edessä, syrjintäkieltoa, tehokasta oikeussuojaa ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin?
 - 4) Kun kyse on kuluttajasopimusten sisällöstä, soveltuuko se, että jäsenvaltion ylimmän tuomioistuimen tuomareiden muodostama elin [jäljempänä yhdenmukaistamisneuvosto] ohjaa ennakkoratkaisukysymykset esittävän tuomioistuimen ratkaisutoimintaa niin kutsutuilla siviilioikeuden yhdenmukaista tulkintaa koskevilla ratkaisuilla, yhteen Euroopan unionille korkeatasoisen kuluttajansuojan turvaamiseksi myönnetyn toimivallan ja niiden unionin oikeuden perusperiaatteiden kanssa, jotka koskevat siviilioikeudellisissa asioissa annettavaa tehokasta oikeussuojaa ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin?

- 5) Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, soveltuuko se, että jäsenvaltion yhdenmukaistamisneuvosto ohjaa ennakkoratkaisukysymykset esittävän tuomioistuimen ratkaisutoimintaa niin kutsutuilla siviilioikeuden yhdenmukaista tulkintaa koskevilla ratkaisuilla, yhteen Euroopan unionille korkeatasoisen kuluttajansuojan turvaamiseksi myönnetyn toimivallan ja niiden unionin oikeuden perusperiaatteiden kanssa, jotka koskevat siviilioikeudellisissa asioissa annettavaa tehokasta oikeussuojaa ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, kun on niin, ettei kyseisen yhdenmukaistamisneuvoston tuomarijäsenien valinta tapahdu avoimesti ennalta määriteltyjen sääntöjen perusteella, että kyseisessä neuvostossa toimitettava menettely ei ole julkinen ja että sitä, millaisiin asiantuntijoihin ja mihin oikeuskirjallisuuteen on tukeuduttu ja miten eri jäsenet ovat äänestäneet (puolesta vai vastaan), ei ole jälkikäteen mahdollista todeta?”

Oikeudenkäyntimenettely unionin tuomioistuimessa

- 29 Zsuzsanna Dunai on unionin tuomioistuimen kirjaamoon 30.1.2019 toimittamallaan asiakirjalla vaatinut asian käsittelyn suullisen vaiheen aloittamista uudelleen.
- 30 Vaatimuksensa tueksi hän on vedonnut pääasiallisesti siihen, että julkisasiamies on ratkaisuehdotuksessaan katsonut, ettei voida olla täysin varmoja siitä, mitä tarkkaan ottaen tarkoitetaan neljännellä ja viidennellä ennakkoratkaisukysymyksellä, joissa on kyse yhdenmukaista laintulkintaa koskevista Kúrian ratkaisuista. Dunai katsoo tämän osalta, että unionin tuomioistuimelle on toimitettava kuvaus seikoista, joiden tunteminen on hänen mukaansa välttämätöntä, jotta unionin tuomioistuin ymmärtäisi kysymysten todellisen merkityksen, joka liittyy hänen mukaansa muun muassa siihen, ettei Unkarin tuomioistuimilla ole käytännössä eikä kansallisen lainsäädännön nojalla minkäänlaista velvollisuutta sivuuttaa tällaista yhdenmukaista laintulkintaa koskevaa ratkaisua silloin, kun tämä on unionin oikeuden vastainen.
- 31 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 83 artiklan mukaan unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos se katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta, tai jos asianosainen on suullisen vaiheen päätyneeksi julistamisen jälkeen vedonnut uuteen seikkaan, joka voi olennaisesti vaikuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisuun, taikka jos asia on ratkaistava sellaisella perusteella, josta asianosaisella tai Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitetulla osapuolella ei ole ollut tilaisuutta lausua.
- 32 Unionin tuomioistuin on nyt käsiteltävässä tapauksessa julkisasiamiestä kuultuaan katsonut, että sillä on asian ratkaisun kannalta kaikki riittävät tiedot. Se toteaa lisäksi, ettei Dunain esiin tuomia seikkoja voida pitää unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 83 artiklassa tarkoitettuina uusina seikkoina.
- 33 Asian käsittelyn suullista vaihetta ei siis ole syytä määrätä aloitettavaksi uudelleen.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen, toinen ja kolmas kysymys

- 34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa ensimmäisellä, toisella ja kolmannella kysymyksellään, jotka on syytä käsitellä yhdessä, vastauksen asiallisesti siihen, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää asiaa käsittelevää tuomioistuinta hyväksymästä vaatimusta ulkomaan valuutassa määritellyn lainasopimuksen toteamisesta pätemättömäksi tähän sopimukseen sisältyvän sellaisen ehdon kohtuuttomuuden perusteella, jolla asetetaan kuluttajan kannettavaksi kyseisen valuutan myynti- ja vaihtokurssien väliseen erotukseen liittyvät kustannukset, vaikka kyseinen tuomioistuin katsoisi, että sopimuksen voimassa pitäminen olisi kuluttajan intressien vastaista siksi, että tämä kantaa

todellisuudessa edelleen taloudellisen rasituksen valuuttakurssiriskistä, joka perustuu varojen luovutusvaluuttana käytetyn kotimaan valuutan arvon mahdolliseen alenemiseen suhteessa siihen ulkomaan valuuttaan, jossa laina on maksettava takaisin.

- 35 Aluksi on todettava, että vaikka ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa kysymyksessä viitataan vain valuuttakurssierotusta koskevaan ehtoon sellaisena kohtuuttomana ehtona, joka oikeuttaa pääasian kantajan mukaan toteamaan lainasopimuksen pätemättömäksi, ennakkoratkaisupyyntöstä käy ilmi, että kantaja on vedonnut ehdon kohtuuttomuuteen vapautuakseen valuuttakurssiriskistä. Ei siis voida sulkea pois sitä – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 57 kohdassa todennut –, että pääasiassa kysymys valuuttakurssiriskiä koskevan ehdon soveltamisesta on edelleen merkityksellinen sitäkin suuremmalla syyllä, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi joutua viran puolesta arvioimaan tällaisen ehdon kohtuuttomuutta (ks. vastaavasti tuomio 7.8.2018, Banco Santander ja Escobedo Cortés, C-96/16 ja C 94/17, EU:C:2018:643, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Jotta kansalliselle tuomioistuimelle voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus, jonka avulla se kykenee ratkaisemaan käsiteltävänä olevan asian, kolmeen ensimmäiseen kysymykseen vastattaessa on arvioinnissa otettava huomioon myös pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen lainasopimuksen pätemättömäksi toteamiseen tähtäävä vaatimus, joka perustuu valuuttakurssiriskiä koskevan ehdon kohtuuttomuuteen.
- 36 Todettakoon ensimmäiseksi, että ennakkoratkaisupyyntöstä käy pääasiassa kyseessä olevan valuuttakurssierotusta koskevan ehdon osalta ilmi, että kolmessa ensimmäisessä kysymyksessä mainittu lainsäädäntö muodostuu DH 1-, DH 2- ja DH 3 -laista, sellaisina kuin ne edellä 9–14 kohdassa kuvattu, ja että nämä lait on annettu niissä tarkoitettujen lainasopimusten tekemisen jälkeen sellaisen ratkaisun täytäntöönpanemiseksi, jonka Kúria on antanut 30.4.2014 annetun unionin tuomioistuimen tuomion Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) jälkeen. Näissä laeissa määritellään kohtuuttomiksi ja pätemättömiksi muun muassa niissä määriteltyihin lainasopimuksiin otetut valuuttakurssierotusta koskevat ehdot, korvataan nämä taannehtivasti ehdoilla, joiden mukaan on sovellettava Unkarin keskuspankin kyseiselle valuutalle vahvistamaa virallista vaihtokurssia, ja muutetaan tulevaisuuteen suuntautuvien vaikutuksien jäljellä oleva lainamäärä kotimaan valuutan määräiseksi lainaksi.
- 37 Unionin tuomioistuin on todennut 20.9.2018 antamansa tuomion OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) 62–64 kohdassa viimeksi mainittujen ehtojen osalta – jotka ovat taannehtivasti tulleet kyseisten lakien nojalla osaksi kyseessä olevia lainasopimuksia –, että koska niissä heijastuvat lain pakottavat säännökset, ne eivät voi kuulua direktiivin 93/13 soveltamisalaan, koska tätä direktiiviä ei sen 1 artiklan 2 kohdan mukaan sovelleta sellaisiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen sisältyviin ehtoihin, jotka on määritelty kansallisessa lainsäädännössä.
- 38 Esitetyt kolme ennakkoratkaisukysymystä eivät kuitenkaan koske tällä lainsäädännöllä kyseisiin lainasopimuksiin jälkikäteen sisällytetyjä sopimusehtoja sellaisenaan vaan tämän lainsäädännön vaikutuksia niihin suojaa koskeviin takeisiin, jotka direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta tarjoaa suhteessa kyseessä olevissa lainasopimuksissa alun perin olleeseen valuuttakurssierotusta koskevaan ehtoon.
- 39 Tämän osalta on muistettava, että mainitussa 6 artiklan 1 kohdassa edellytetään jäsenvaltioiden säätävän, etteivät kohtuuttomat ehdot sido kuluttajia ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos se voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.
- 40 Siltä osin kuin Unkarin lainsäätäjä on huolehtinut ongelmakohdista, jotka liittyvät luottolaitosten tapaan tehdä lainasopimuksia, joihin sisältyy valuuttakurssierotusta koskeva ehto, muuttamalla näitä ehtoja lainsäädäntöteitse ja turvaamalla samalla lainasopimusten voimassa pysymisen, tämän lähestymistavan voidaan katsoa vastaavan tavoitteita, joihin unionin lainsäätäjä on direktiivillä 93/13 ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdalla pyrkinyt. Tavoitteena on näet ollut sopimuspuolten välisen

tasapainon palauttaminen siten, että sopimus kokonaisuutena pidetään lähtökohtaisesti voimassa, eikä se, että pätemättömiksi todetaan kaikki kohtuuttomia ehtoja sisältävät sopimukset (ks. vastaavasti tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, 31 kohta).

- 41 Unionin tuomioistuim on todennut 6 artiklan 1 kohdan osalta kuitenkin myös, että sitä on tulkittava siten, että lähtökohtaisesti on katsottava, ettei kohtuuttomaksi todettu sopimusehto ole koskaan ollut olemassa, minkä vuoksi sillä ei voi olla vaikutuksia kuluttajaan nähden, mistä seuraa sen oikeudellisen ja tosiasiallisen tilanteen palauttaminen, jossa kuluttaja olisi, jos tällaista ehtoa ei olisi ollut olemassa (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 61 kohta).
- 42 Vaikka direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohta ei estä sitä, että jäsenvaltiot säätävät lailla kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamisesta elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehdyissä sopimuksissa, lainsäätäjän on tässä yhteydessä kuitenkin noudatettava direktiivin 6 artiklan 1 kohtaan perustuvia vaatimuksia.
- 43 Se, että tietyt sopimusehdot on todettu lainsäädännön avulla kohtuuttomiksi ja pätemättömiksi ja korvattu uusilla ehdoilla kyseessä olevan sopimuksen voimassa pitämiseksi, ei näet voi johtaa siihen, että kuluttajille taattu suoja, sellaisena kuin siihen on edellä 40 kohdassa viitattu, heikkenee.
- 44 Siltä osin kuin Dunain nostama kanne perustuu käsiteltävässä tapauksessa pankin kanssa tehdyssä sopimuksessa alun perin olleeseen valuuttakurssierotusta koskevaan ehtoon, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettava, onko kansallisella lainsäädännöllä, jolla tämäntyyppiset ehdot on todettu kohtuuttomiksi, kyetty palauttamaan se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa Dunai olisi ollut, ellei tällaista kohtuutonta ehtoa olisi ollut, esimerkiksi perustamalla oikeuden sellaisten perusteettomien etujen palautukseen, jotka elinkeinonharjoittaja on saanut kuluttajan vahingoksi tällaisten kohtuuttomien ehtojen perusteella (ks. vastaavasti tuomio 31.5.2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, 53 kohta).
- 45 Tästä seuraa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää asiaa käsittelevää tuomioistuinta hyväksymästä vaatimusta lainasopimuksen toteutamisesta pätemättömäksi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen valuuttakurssierotusta koskevan ehdon perusteella, edellyttäen, että tällaisen ehdon kohtuuttomaksi toteutamisella kyetään palauttamaan se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei tätä kohtuutonta ehtoa olisi ollut.
- 46 Toiseksi valuuttakurssiriskiä koskevien ehtojen osalta on muistettava ensinnäkin, että unionin tuomioistuin on jo todennut 20.9.2018 antamansa tuomion OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) 65–67 kohdassa, etteivät edellä 36 kohdassa mainitut seikat merkitse sitä, että tällaiset ehdot on nekin kaikilta osin suljettu direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle, koska DH 1 -lain 3 §:n 2 momenttiin ja DH 3-lain 10 §:ään perustuvilla muutoksilla ei ole tarkoitettu ratkaista kaikilta osin kysymystä valuuttakurssiriskistä sen jakson osalta, joka ajoittuu kyseisen lainasopimuksen tekohetken ja sen hetken välille, jolloin kyseinen laina muunnetaan DH 3 -lain mukaisesti Unkarin forintteiksi.
- 47 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näyttää kuitenkin lähtevän siitä olettamasta, ettei se voi DH 1-, DH 2- ja DH 3 -lakien säännösten nojalla todeta pääasiassa kyseessä olevaa lainasopimusta pätemättömäksi silloin, kun valuuttakurssiriskiä koskeva ehto on osoittautunut kohtuuttomaksi, ja pohtii sitä, onko tämä mahdollisuus yhteensopivaa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kanssa.
- 48 Tämän osalta on toiseksi muistettava, että kun kyse on valuuttakurssiriskiä koskevista sopimusehdoista, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että siltä osin kuin niillä määritellään lainasopimuksen pääkohde, ne kuuluvat direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan ja välttyvät kohtuuttomuuden arvioinnilta vain, jos toimivaltainen kansallinen tuomioistuin

yksittäistapauksen tutkittuaan katsoo, että elinkeinonharjoittaja on laatinut ne selkeästi ja ymmärrettävästi (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 49 Kolmanneksi todettakoon, että jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että pääasiassa kyseessä olevaa valuuttakurssiriskiä koskevaa ehtoa ei ole laadittu 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla selkeästi ja ymmärrettävästi, sen on tutkittava ehdon kohtuuttomuus ja selvítettävä erityisesti se, luodaanko sillä lojaliteettiperiaatteen sisältämästä vaatimuksesta huolimatta kyseessä olevan kuluttajan vahingoksi huomattava epätasapaino sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille (ks. vastaavasti tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 64 kohta).
- 50 Niistä päätelmistä, jotka tällaisen ehdon kohtuuttomuudesta joudutaan ehkä tekemään, todettakoon neljänneksi, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa edellytetään, kuten edellä 39 kohdassa todetaan, jäsenvaltioiden säätävän, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.
- 51 Mitä viidenneksi tulee kysymykseen siitä, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sopimus todettava kokonaan pätemättömäksi, kun on todettu, että siinä oleva ehto on kohtuuton, todettakoon yhtäältä, kuten edellä 40 kohdassa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdalla pyritään palauttamaan sopimuspuolten välinen tasapaino eikä suinkaan toteamaan pätemättömiksi kaikkia sellaisia sopimuksia, joihin sisältyy kohtuuttomia ehtoja. Toisaalta kyseisen sopimuksen pitää pääsääntöisesti säilyä muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista (tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), mikä on selvítettävä objektiivista lähestymistapaa noudattaen (ks. vastaavasti tuomio 15.3.2012, Pereničová et Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, 32 kohta).
- 52 Kuten edellä 48 kohdassa on todettu, valuuttakurssiriskiä koskevalla ehdolla määritellään sopimuksen pääkohde. Tällaisessa tapauksessa sopimuksen voimassa pitäminen ei vaikuta oikeudellisesti mahdolliselta, mikä ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen on kuitenkin arvioitava.
- 53 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ilmoittamien seikkojen perusteella vaikuttaa siltä, että yhdessä pääasiassa kyseessä olevien lakien säännöksistä eli DH 2 -lain 37 §:n 1 momentissa edellytetään, että kuluttajan on vedotessaan minkä tahansa muun kuin valuuttakurssierotusta koskevan tai sellaisen ehdon kohtuuttomuuteen, joka mahdollistaa korkojen, kulujen tai palkkioiden yksipuolisen korottamisen, vaadittava myös, että asiaa käsittelevä tuomioistuin toteaa sopimuksen päteväksi aina ratkaisunsa antamiseen saakka. Tällä tavalla kyseinen lainkohta estäisi direktiivin 6 artiklan 1 kohdan vastaisesti sen, ettei kyseinen kohtuuton sopimusehto sido kuluttajaa tarvittaessa siten, että sopimus todetaan kokonaan pätemättömäksi, ellei se voi olla olemassa ilman kyseistä ehtoa.
- 54 Vielä on mainittava myös siitä, että vaikka unionin tuomioistuin on 30.4.2014 antamassaan tuomiossa Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, 83 ja 84 kohta) tunnustanut kansallisen tuomioistuimen mahdollisuuden korvata kohtuuton ehto dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä sopimuksen voimassa pitämiseksi, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että tämä mahdollisuus on rajattu tilanteisiin, joissa sopimuksen toteamisesta kokonaan pätemättömäksi aiheutuisi erityisen haitallisia vaikutuksia kuluttajalle ja joissa negatiivinen seuraamus kohdistuisi näin kuluttajaan (ks. vastaavasti tuomio 7.8.2018, Banco Santander ja Escobedo Cortés, C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643, 74 kohta ja tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, 61 kohta).
- 55 Pääasiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamuksista käy ilmi, että sopimuksen voimassa pitäminen olisi Dunain intressien vastaista. Edellä 54 kohdassa tarkoitettu korvaaminen ei siis tässä tapauksessa vaikuta välttämättömältä.

- 56 Edellä todetun perusteella kolmeen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten,
- ettei se ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää asiaa käsittelevää tuomioistuinta hyväksymästä vaatimusta lainasopimuksen toteamisesta pätemättömäksi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen valuuttakurssierotusta koskevan ehdon kohtuuttomuuden perusteella, edellyttäen, että tällaisen ehdon kohtuuttomaksi toteamisella kyetään palauttamaan se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei tätä kohtuutonta ehtoa olisi ollut
 - että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää asiaa käsittelevää tuomioistuinta hyväksymästä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa vaatimusta lainasopimuksen toteamisesta pätemättömäksi valuuttakurssiriskiä koskevan ehdon kohtuuttomuuden perusteella silloin, kun ehto on todettu kohtuuttomaksi eikä sopimus voi pysyä voimassa ilman kyseistä ehtoa.

Neljäs ja viides ennakkoratkaisukysymys

- 57 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa neljännellä ja viidennellä kysymyksellään, jotka on syytä käsitellä yhdessä, vastauksen asiallisesti siihen, ovatko unionin oikeus ja erityisesti tehokasta oikeussuojaa ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskevat periaatteet esteenä korkeatasoisen kuluttajansuojan turvaamista koskevan unionin päämäärän kannalta arvioituna sille, että kansalliset alioikeudet ovat lainkäyttötehtävänsä suorittaessaan muodollisesti sidottuja sellaisiin abstrakteihin ja yleisluontoisiin ratkaisuihin, jotka Kúrian kaltainen ylin tuomioistuin on antanut yhdenmukaista laintulkintaa varten.
- 58 Aluksi todettakoon, että on totta, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on selittääkseen epäilyjään siitä, onko pääasiassa kyseessä oleva tulkinnan yhdenmukaistamismenettely unionin oikeuden mukainen, viitannut yksityiskohtaisemmissa perusteluissaan neljännen ja viidennen kysymyksen osalta sekä toimivaltaan, jota unionilla on korkeatasoisen suojan turvaamiseksi, eräisiin perustavanlaatuisiin periaatteisiin, kuten oikeuteen tehokkaaseen oikeussuojaan tuomioistuimessa ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, että joihinkin Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kaltaisiin unionin oikeuden konkreettisiin sääntöihin. Kysymykset kohdistuvat kuitenkin hyvin yleisellä tasolla Unkarin tuomioistuinjärjestelmän toimintaan ja niihin keinoihin, joita siinä on säädetty kansallisen oikeuskäytännön yhdenmukaisuuden takaamiseksi.
- 59 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 103 ja 106 kohdassa todennut, näillä seikoilla on vain hyvin kaukainen yhteys pääasiaan, joka koskee kuluttajan vaatimusta vapautua tekemästään lainasopimuksesta siihen sisältyvän ehdon kohtuuttomuuden perusteella, ja ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamien tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että kun kyse on kuluttajien suojaamisesta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia kohtuuttomia ehtoja vastaan, Unkarin tuomioistuimia sitovat nykyisin DH 1-, DH 2- ja DH 3 -laki eivätkä enää Kúrian näitä kysymyksiä koskevat ratkaisut, koska nämä lait on annettu kyseisten ratkaisujen täytäntöönpanemiseksi.
- 60 Näiden seikkojen perusteella voidaan siis katsoa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa neljännellä ja viidennellä kysymyksellään vastauksen siihen, onko direktiivi 93/13, kun sitä tarkastellaan perusoikeuskirjan 47 artiklan kannalta, esteenä sille, että jäsenvaltion ylin tuomioistuin antaa yhdenmukaista laintulkintaa varten sitovia ratkaisuja siitä, millä tavoin direktiivi on pantava täytäntöön.
- 61 Näihin kysymyksiin olisi vastattava myöntävästi ensinnäkin siinä tapauksessa, etteivät nämä ratkaisut antaisi toimivaltaiselle tuomioistuimelle mahdollisuutta taata direktiivin 93/13 säännösten täyttä vaikutusta sivuuttamalla tarvittaessa omasta aloitteestaan kaikki sen kanssa ristiriidassa olevat – myös myöhemmin annetut – kansalliset oikeussäännöt ja oikeuskäytännön ilman, että sen tarvitsisi pyytää tai odottaa, että ne ensin poistetaan lainsäädäntöteitse tai tuomioistuinratkaisulla tai jossain muussa

perustuslaillisessa menettelyssä, ja toiseksi siinä tapauksessa, että niillä rajoitettaisiin mahdollisuutta pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta (ks. vastaavasti tuomio 5.4.2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, 34, 40 ja 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 62 Unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta ei käy ilmi, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voisi sivuuttaa tällaisia ratkaisuja siinä tapauksessa, että se katsoisi tämän olevan tarpeen direktiivin 93/13 täyden vaikutuksen turvaamiseksi, eikä, kuten vireillä oleva menettely osoittaa, ettei se voisi pyytää tämän perusteella ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta. Asian aineistossa ei myöskään ole mitään, minkä perusteella olisi katsottava, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kykenisi tässä tapauksessa tarjoamaan pääasian kantajalle tehokasta oikeussuojaa niiden oikeuksien turvaamiseksi, jotka hän voi perustaa direktiiviin.
- 63 Lisäksi todettakoon, että kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 113 kohdassa esittänyt, unionin tuomioistuin on 7.8.2018 antamansa tuomion Banco Santander ja Escobedo Cortés (C-96/16 et C-94/17, EU:C:2018:643) 68 kohdassa todennut, ettei voida sulkea pois sitä, että yhdenmukaistajan roolissaan lainsäädännön tulkitsijana ja oikeusvarmuuden takaamiseksi jäsenvaltion ylimmät tuomioistuimet voivat direktiiviä 93/13 noudattaen vahvistaa tiettyjä perusteita, joiden kannalta alempien tuomioistuinten on tarkasteltava sopimusehtojen kohtuuttomuutta.
- 64 Edellä todetun perusteella neljänteen ja viidenteen kysymykseen on vastattava, ettei direktiivi 93/13, kun sitä tarkastellaan perusoikeuskirjan 47 artiklan kannalta, ole esteenä sille, että jäsenvaltion ylin tuomioistuin antaa yhdenmukaista laintulkintaa varten sitovia ratkaisuja siitä, millä tavoin tämä direktiivi on pantava täytäntöön, edellyttäen, etteivät tällaiset ratkaisut estä toimivaltaista tuomioistuinta turvaamasta direktiivin säännösten täyttä vaikutusta ja tarjoamasta kuluttajalle tehokasta oikeussuojaa niiden oikeuksien turvaamiseksi, jotka hän voi perustaa direktiiviin, eikä ennakkoratkaisun pyytämistä unionin tuomioistuimelta tällä perusteella, mikä kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin selvitettävä.

Oikeudenkäyntikulut

- 65 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista sopimusehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten,**
- ettei se ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää asiaa käsittelevää tuomioistuinta hyväksymästä vaatimusta lainasopimuksen toteamisesta pätemättömäksi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen valuuttakurssierotusta koskevan ehdon kohtuuttomuuden perusteella, edellyttäen, että tällaisen ehdon kohtuuttomaksi toteamisella kyetään palauttamaan se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei tätä kohtuuttomaa ehtoa olisi ollut
 - että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää asiaa käsittelevää tuomioistuinta hyväksymästä pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa vaatimusta lainasopimuksen toteamisesta pätemättömäksi valuuttakurssiriskiä koskevan ehdon kohtuuttomuuden perusteella silloin, kun ehto on todettu kohtuuttomaksi eikä sopimus voi pysyä voimassa ilman kyseistä ehtoa.

- 2) Direktiivi 93/13, kun sitä tarkastellaan perusoikeuskirjan 47 artiklan kannalta, ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion ylin tuomioistuin antaa yhdenmukaista laintulkintaa varten sitovia ratkaisuja siitä, millä tavoin tämä direktiivi on pantava täytäntöön, edellyttäen, etteivät tällaiset ratkaisut estä toimivaltaista tuomioistuinta turvaamasta direktiivin säännösten täyttä vaikutusta ja tarjoamasta kuluttajalle tehokasta oikeussuojaa niiden oikeuksien turvaamiseksi, jotka hän voi perustaa direktiiviin, eikä ennakkoratkaisun pyytämistä unionin tuomioistuimelta tällä perusteella, mikä kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin selvitettävä.

Allekirjoitukset